

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Заволока Л.О., Вербицька К.С., Малоок І.А.

Університет митної справи та фінансів

У статті охарактеризовано поняття банкострахування, його походження та етапи розвитку. Розглянуто позитивні та негативні сторони для банків та страхових компаній. Опрацювали динаміку чистих страхових виплат та премій за I півріччя 2012-2016 рр.; динаміку чистих валових страхових премій та виплат при страхуванні кредитів за I півріччя 2012-2016 рр. Проаналізували розмір страхових премій та страхових резервів компаній-лідерів на ринку банкострахування України станом на I півріччя 2016 року. Вказали причини недостатнього розвитку банкострахування в Україні та запропоновано напрями покращення.

Ключові слова: банкострахування, банк, страхова компанія, чисті страхові премії, чисті страхові виплати, чисті валові страхові премії, чисті валові страхові виплати, ринок банкострахування.

Постановка проблеми. Фінансові посередники, зокрема банківські установи та страхові компанії, перебувають в процесі постійної трансформації з моменту їх виникнення та становлення, що пояснюється необхідністю пристосування до зовнішніх умов ведення бізнесу та змінами на фінансовому ринку загалом. Співпраця банків та страховиків у формі bancassurance сприяє вдосконаленню бізнес-процесів, розширенню асортименту фінансових послуг, а також спрощенню процесу їх надання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі тенденції розвитку банкострахування в Україні досліджується у працях Н.Е. Аванесова, О.В. Марченко, В.М. Кремень, Н.В. Ткаченко, В.В. Волкова, Н.І. Волкова, Ю.П. Макаренко, К.В. Покотило, О.П. Павленко, Н.П. Дуброва та багато інших.

Мета статті. Дослідити перспективи розвитку ринку bancassurance в Україні, негативні та позитивні сторони для страхових компаній та банків та проаналізувати напрями покращення ринку банкострахування з урахуванням зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Проблеми співпраці страхових компаній та банківських установ в Європі мають давнє коріння і налічують більш ніж 150 років, відколи Ф. В. Райффайзен – винахідник кредитних спілок – теоретично обґрунтував та практично довів переваги від поєднання страхової та фінансово-кредитної діяльності.

Традиційно банки та страховики діяли окремо у власних сферах, проте розвиток фінансових ринків та інтеграційні процеси в середині 80-х років ХХ ст. активізували процеси злиття і поглинання фінансових посередників, у тому числі страхових компаній та банківських установ. Останнє і сприяло розвитку таких послуг, як bancassurance.

Термін «bancassurance» має французьке походження і фактично означає продаж страхових продуктів через мережу банківських установ й змістовно перекладається як «банківське страхування» або скорочено «банкострахування» (banque+assurance). Німецький аналог цього терміну – «allfinanz», іспанський – «bancoassurance», італійський – «bancari» [1, с. 8].

Вітчизняні аналітики до найбільш поширених форм співпраці і страхових компаній і банків відносять такі як:

1. Початкова форма співпраці, яка обмежується наданням страховою компанією послуг клієнтам

банку і самому банку на договірних основах. Ця форма не є по суті bancassurance, оскільки немає конвергенції каналів продажу і спільних продуктів.

2. Форма агентських відносин, яка припускає поширення страхових послуг за угодою з банком через його агентську мережу.

3. Форма кооперації, за якої партнери створюють договірний альянс і на договірній основі – режим найбільшого сприяння у всіх галузях співпраці. Це вищий ступінь співпраці, що вимагає координації спільного бізнесу на довготривалій постійній основі.

4. Форма контролю, що припускає застосування механізму контролю аж до злиття і поглинання, за допомогою яких банк або страховик має намір досягти своїх стратегічних цілей. Поглинання шляхом придбання пакета акцій, достатнього для участі в управлінні, страховою компанією або банком дає змогу ефективно використати канали продажу, розширити продуктивний ряд і клієнтську базу, що є найбільш поширеною і ефективною стратегією реалізації банківського страхування, яка реалізовується світовими лідерами ринків фінансових послуг [7, с. 99].

5. Форма фінансового супермаркету. Вона є найвищою фазою інтеграції банку і страхової компанії. При цьому структури банку і страхової компанії повинні бути тісно інтегровані між собою не тільки на рівні фронт-офісних структурних підрозділів, що забезпечують спільне використання каналів продажу фінансових послуг, але і на рівні загального бек-офісу.

На сьогодні українські банківські установи активно співпрацюють зі страховими компаніями. За словами експертів страхові компанії забезпечують 51% сукупних активів банків, прийнявши на себе страхові зобов'язання з майнових інтересів банківської системи на суму, що перевищує 450 млрд грн. Серед прийнятих зобов'язань переважає іпотека, споживче та автокредитування, а також банківські ризики [8, с. 242].

Якщо розглядати історичний шлях банківського страхування, то він складається з трьох етапів (табл. 1)

Передумови виникнення банкострахування полягають у виявленні вигід від співробітництва як для банків, так і для страхових компаній:

– збільшенні кількості клієнтів за рахунок розширення асортименту продуктів, зниження вартості послуг та можливості комплексного обслуговування будь-якого клієнта;

- збільшенні обсягів коштів страховиків на банківських рахунках;
- зменшенні витрат на ведення банківського бізнесу;
- можливості збільшення прибутку з одного клієнта за рахунок продажу додаткових продуктів;
- зменшенні маркетингових та операційних витрат банку;
- диверсифікації кредитних ризиків банку [2, с. 56].

Таблиця 1

Основні етапи розвитку банкострахування

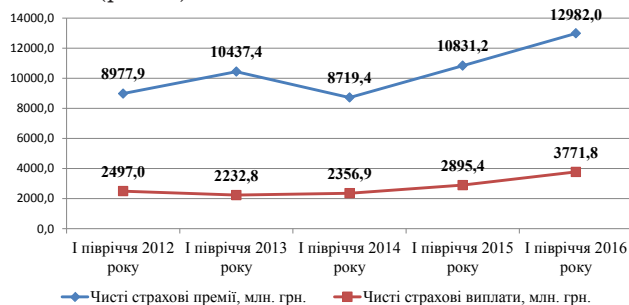
Етапи	Наслідки
1 етап – зародження (початок 70-х – середина 80-х рр.)	Відносини банків та страхових компаній оформлюються у вигляді агентських угод, в межах співпраці банки займаються розповсюдженням страхових продуктів, які безпосередньо пов'язані з послугами самого банку.
2 етап – розвиток (друга половина 80-х – середина 90-х рр.)	Результатом співпраці банків та страхових компаній в сфері надання фінансових послуг стають спільні продукти зі страхування життя з пільговим режимом оподаткування.
3 етап – становлення (починаючи з середини 90-х рр.)	Активізація процесів злиття та поглинання, а також створення власних компаній банками, призводить до диверсифікації спільних продуктів та формування кінцевих послуг як зі страхування життя, так і зі страхування ризиків.

Джерело: [4, с. 186]

Разом з тим банкострахування може принести компанії певні проблеми, а саме:

- розширення спектру послуг приводить до зростання обсягу роботи для філіальної мережі, що іноді перевершує її можливості;
- пропонувані банківські продукти, як правило, дорожчають через включення до ціни вартості страхування;
- спільні фінансові продукти не завжди враховують специфічні для клієнта умови [9, с. 327].

Згідно статистичних даних, загалом по страховому ринку України динаміка чистих страхових премій та виплат має тенденцію до збільшення (рис. 1).

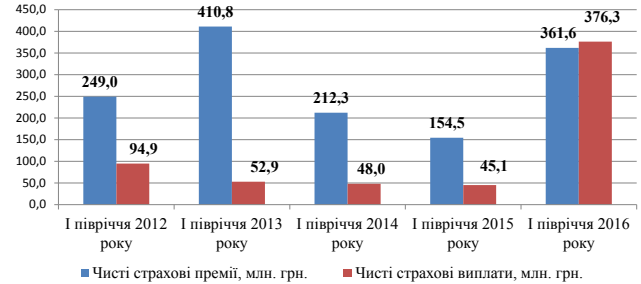
Рис. 1. Динаміка чистих страхових премій та виплат за I півріччя 2012-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [3]

Важливо відзначити, що банкострахування не слід розглядати як продаж додаткової, а іноді й обов'язкової послуги до кредитних продуктів. У майбутньому банки виступатимуть повноцінним каналом реалізації страхових продуктів. Це повинно супроводжуватися розвитком класичного,

прозорого, платоспроможного, клієнтоорієнтованого ринку банкострахування в Україні, який забезпечуватиме потреби суспільства в управлінні багаточисельними ризиками сучасного світу.

Крім того, аналіз ринку банкострахування показав збільшення чистих валових виплат зі страхування кредитів та збільшення премій (рис. 2), що дає підстави говорити про підвищення ефективності діяльності вітчизняних страховиків на ринку банкострахування та адекватне державне регулювання даного сегменту страхового ринку.

Рис. 2. Динаміка чистих валових страхових премій та виплат при страхуванні кредитів за I півріччя 2012-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [3]

З'ясовано, що на відміну від України зарубіжні банки значну частку прибутку отримують від реалізації страхових продуктів. У Європі таким шляхом продається кожен третій поліс страхування життя. Подібна співпраця стає вельми перспективною і важливою для банків, тоді як норма процентної маржі доходу банку падає. Компанії, що займаються продажем страхових послуг через банківські канали, пропонують додаткові послуги своїм клієнтам, значно скорочуючи витрати (банки в Європі скоротили витрати страхової компанії на розповсюдження продуктів і адміністративні витрати на 30-50%), і пропонують клієнтам повний спектр фінансових послуг.

Таблиця 2

Топ-10 компаній лідерів на українському ринку банкострахування станом на I півріччя 2016 рр.

№	Назва страхової компанії	Страхові премії, тис. грн.	Страхові резерви, тис. грн.
1	Уніка життя	76496	93986
2	Аска-Життя	70230	2882
3	ТАС	68688	1186
4	PZU Україна	34815	5570
5	Юпітер Страхування Життя	24705	1746
6	Метлайф	23653	34287
7	Інго Україна Життя	13779	9479
8	Ейгон Лайф Україна	10312	5413
9	АХА Страхування Життя	3854	1699
10	КД Життя	378	217

Джерело: [3]

Вперше в Україні bancassurance запровадив «Райффайзенбанк Україна» спільно з компанією «Інго-Україна» у 2005 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії «ПЗУ-Україна» та «АІГ Життя». Хоча страхові компанії готові запропонувати широкий спектр продуктів банківського страхування, в Україні стрімко

розвитку набули продукти, характерні для співпраці між банківськими установами і страховиками у сфері обов'язкового і умовно-обов'язкового страхування. Специфіка розвитку bancassurance в Україні викликана непоширеністю страхування, недосконалістю законодавства, недовірою клієнтів до страхових компаній, непрозорістю страхових послуг, а також неконкурентними діями з боку банків і страхових компаній [5, с. 68].

Розглянемо розмір страхових премій та страхових резервів компаній-лідерів на ринку банкострахування України станом на I півріччя 2016 року (табл. 2).

Науковці вважають, що на сьогодні для українських банків актуальним залишається покриття ризиків при споживчому кредитуванні, тобто ризики при видачі кредитів для придбання товарів масового споживання, автомобілів, нерухомості. В основному банки зацікавлені у страхуванні предметів застави, яке стало обов'язковим [6, с. 190].

Банкострахування поки ще недостатньо розвинуто в Україні. Причинами цього вважаємо:

- низьку платоспроможність населення країни;

- світову фінансово-економічну кризу, що суттєво впливає на загальну економічну ситуацію в Україні;

- надмірні вимоги при акредитації страховиків з боку вітчизняних банківських установ;

- надмірні кредитні ризики банку;

- наявність значної проблемної кредитної заборгованості.

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз показує, що банкострахування в Україні має значні перспективи розвитку, що пов'язано із зацікавленістю банків у додаткових джерелах комісійного доходу, а з боку страховика бажанням збільшити обсяги продажу страхових продуктів. Найбільш прості форми bancassurance, що стосуються продажу пов'язаних між собою фінансових продуктів, набули найбільшого розповсюдження, проте подальший розвиток співпраці між банками та страховими компаніями залежить не тільки від внутрішніх, але й значною мірою від зовнішніх чинників, як, наприклад, стан фінансово-кредитного сектору країни, фінансові можливості споживачів таких продуктів тощо.

Список літератури:

1. Аванесова Н. Е. Визначення основних етапів та тенденцій розвитку bancassurance [текст] / Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. Вип 1/1. – С. 8-10.
2. Волкова В. В. Банкострахування як сучасний метод мінімізації кредитного ризику банку [текст] / В. В. Волкова, Н. І. Волкова // Финансы, учет, банки. – 2016. – № 1(21). – С. 54-59.
3. Інтернет-журнал «Форіншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>
4. Кремень В. М. Розвиток bancassurance: досвід європейських країн та України [текст] / В. М. Кремень // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 3(11). – С. 184-194.
5. Макаренко Ю. П. Теоретичні аспекти взаємодії банків та страхових компаній [текст] / Ю. П. Макаренко, К. В. Покотило // Економіка та держава. – 2014. – № 9. – С. 67-70.
6. Павленко О. П. Страхування банківських ризиків як складова фінансового забезпечення в умовах інтеграції [текст] / О. П. Павленко, Н. П. Дуброва // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. Вип. 9. Част. 5. – С. 186-190.
7. Пономарьова О. Б. Конкурентоспроможність страхових компаній у регіоні [текст] / О. Б. Пономарьова // Вісник ДДФА: Економічні науки – М. Дніпропетровськ. – № 2(30). – 2013. – С. 92-103.
8. Прут М. О. Форми співпраці банків та страхових компаній у рамках концепції BANCASSURANCE [текст] / М. О. Прут // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. Випуск 20. – К.: 2011. – С. 241-245.
9. Ткаченко Н. В. Моделі взаємодії банків і страхових компаній [текст] / Н. В. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – Вип. 2(46). – С. 326-334. – Серія «Економіка».

Заволока Л.О., Вербицкая К.С., Малоок И.А.

Университет таможенного дела и финансов

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ БАНКОСТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье охарактеризованы понятие банкострахования, его происхождение и этапы развития. Рассмотрены положительные и отрицательные стороны для банков и страховых компаний. Проработали динамику чистых страховых выплат и премий за I полугодие 2012-2016 гг.; динамику чистых страховых премий и выплат при страховании кредитов за I полугодие 2012-2016 гг. проанализировали размер страховых премий и страховых резервов компаний-лидеров на рынке банкострахования Украины по состоянию на I полугодие 2016 года. Указали причины недостаточного развития банкострахования в Украине и предложены направления улучшения.

Ключевые слова: банкострахование, банк, страховая компания, чистые страховые премии, чистые страховые выплаты, чистые валовые страховые премии, чистые валовые страховые выплаты, рынок банкострахования.

Zavoloka L.O., Verbitskaya K.S., Malook I.A.

University of Customs and Finance

TRENDS OF DEVELOPMENT OF BANCASSURANCE IN UKRAINE

Summary

The article describes the concept of bancassurance, its origin and stages of development. Positive and negative sides for banks and insurance companies are considered. We worked on the dynamics of net insurance payments and premiums for the first half of 2012-2016; dynamics of net insurance premiums and payments for insurance of loans for the first half of 2012-2016. Analyzed the size of insurance premiums and insurance reserves of leading companies in the market of bank insurance of Ukraine as of the first half of 2016. The reasons for the insufficient development of bancassurance in Ukraine were indicated and directions for improvement proposed.

Keywords: bancassurance, bank, insurance company, net insurance premiums, net insurance payments, net gross insurance premiums, net gross insurance payments, bancassurance market.